

Asia: VN/4118/2019

Lausuntopyyntö parlamentaarisen ohjausryhmän ja asiantuntijatyöryhmän mietinnöstä, luonnos hallituksen esitykseksi avoimuusrekisterilaiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kannatatteko avoimuusrekisterin perustamista Suomeen?

Kyllä

Mikä esillä olevista kolmesta avoimuusrekisterin soveltamisalavaihtoehdosta tulisi valita (eli mihin tahoihin kohdistuvaa lobbausta ilmoitusvelvollisuuden tulisi koskea)?

Koko valtionhallinto

Yleiset huomiot esityksestä

Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry:n (Myöhempanä EETU) mielestä Suomeen on korkea aika perustaa vaikuttamistyön rekisteri esityksen mukaisesti. Suomi on jäänyt poliitikkoihin ja virkahenkilöstöön kohdistuvan vaikuttamistyön suhteen jälkeen yleisestä kehityksestä, joten mahdollisuus korjata asian laita on tervetullut. Emme koe eri toimijoiden tekemää vaikuttamistyötä tuomittavana tai haitallisena, vaan haluamme rekisterin tekevän siitä juuri avoimempaa ja yleisesti hyväksytympää. Poliittinen päätöksenteko ja päätösten toimeenpano tarvitsevat tuekseen asiantuntijoiden ja kansalaisten palautetta ja näkemystä, jotta Suomea johdetaan parhaan mahdollisen tiedon mukaan.

EETUn näkemyksen mukaan rekisterin tavoitteet, päätöksenteon tukeminen ja kansalaisten tiedonsaannin lisääminen, ovat tärkeitä oikeusvaltion ja demokratian elementtejä. Huomautamme kuitenkin, että nykyisellään esitys ei vielä ole riittävällä pohjalla. Kehumme myös toteutustapaa, jossa rekisteriin kirjataan organisaatio. Yksittäisen ihmisen rekisteröiminen jokaisesta vaikuttajaorganisaatiosta tulisi tarpeettoman vaikeaksi, koska organisaatioissa voi olla useampia vaikuttamistyötä tekeviä ihmisiä sekä henkilöiden vaihtuvuutta. Rekisteri myös toimii hyvänä työkaluna sekä medialle että vaikuttamistyötä tutkiville tahoille.

Tuemme ehdotusta, että avoimuusrekisterin soveltamisalaksi päätettäisiin koko valtionhallinto. Tämä tukisi avointa ja luotettavaa päätöksentekoa ja toimeenpanoa, sekä molempiin näihin kohdistuvan vaikuttamisen läpinäkyvyyttä. Rekisterin kattaessa koko valtionhallinnon vaikutustyötä voidaan rekisteröidä kaikessa kansallisessa päätöksenteossa ja päätösten toimeenpanossa. Se auttaa myös rekisteröimään valtion omat virastot ja yhtiöt, jotka myös tekevät vaikuttamistyötä. Ei ole tarpeen rajata rekisterin ulkopuolelle mitään valtionhallinnon elementtejä, sillä kaikkiin kohdistetaan vaikuttamistyötä. Rajaamisella myös tietynlaiset vaikuttamistyötä harjoittavat tahot rajattaisiin rekisterin ulkopuolelle: esimerkkinä voidaan mainita tahot, jotka tekisivät vaikuttamistyötä nimenomaan valtion omistamiin ja hallinnoimiin osakeyhtiöihin.

EETU ry huomauttaa rekisterin puutteellisesta kattavuudesta kaikissa soveltamisalavaihtoehtoissakin. Suomessa tehdään mittavaa vaikuttamistyötä kunnallisella ja jatkossa etenkin alueellisella tasolla. Oikeusministeriön edustaja on kuulemistilaisuudessa 10.12.2021 vakuuttanut, että rekisteri laajennetaan koskemaan myös kunnallista ja alueellista päätöksentekoa jatkossa. Haluamme kuitenkin EETU ry:ssä huomauttaa, että ajankohdan suhteen laajentamisessa ei tule viivästellä. Sosiaali- ja terveys- sekä alueuudistuksen myötä Suomeen tehdään laaja päätöksenteon ja vaikuttamisen arena, jonka ohella myös kunnallisella tasolla tehdään jatkossakin mittavasti vaikuttamistyötä. Rekisteri, tai siihen verrattavaa toimintatapa, tulee ottaa käyttöön etenkin hyvinvointialueilla. Syynä tähän on se, että uuden toimintakentän muotoutuessa siihen tullaan kohdistamaan paljon alueilla asuvien ihmisten hyvinvointiin vaikuttavaa vaikuttamistyötä. Kyseessä on täysin uusi järjestelmä, joten sen legitimitettä suojaisi huomattavan paljon, jos kansalaisille olisi tiedossa kaikki alueilla tehtävää päätöksentekoa ja päätösten toimeenpanoa koskevat asiat.

EETU kiittää yksityishenkilöiden vapaa-ajan toiminnan sekä normaalin puolue toiminnan jättämistä rekisterin ulkopuolelle. Huomautamme kuitenkin riskistä, jonka se tuo mukanaan. Suomen kielessä ei ole vielä maksetulle, mutta kansalaisaktivismiksi naamioidulle toiminnalle omaa sanaa, mutta englannin kielen sana *astroturfing* on näkynyt Suomessakin, esimerkkinä tästä on Apotti-tietokannan markkinointiin liittynyt valeaktivismin epäily vuodelta 2012. Tavallisia kansalaisia ja heidän osallistumismahdollisuuksiaan ei tule rajata tai valvoa, mutta tulee myös osata erottaa toisistaan aito, satunnainen ja orgaaninen kansalaisvaikuttaminen sekä palkattu valeaktivismi.

Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry on kuuden valtakunnallisen eläkeläisjärjestön yhteistyöelin. Sen jäsenjärjestöt ovat Eläkeliitto, Eläkeläiset, Eläkkeensaajien Keskusliitto, Kansallinen senioriliitto, Kristillinen Eläkeliitto ja Svenska pensionärsförbundet.

Järjestöjen yhteinen jäsenmäärä on lähes 300 000. Vuonna 2022 puheenjohtajajärjestönä toimii Eläkkeensaajien Keskusliitto EKL ry.

Kivinen Eero
Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry